

Yttrande över remisspromemorian Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/03373)

Universitets- och högskolerådet (UHR) avgränsar sitt yttrande till de förslag som berör myndighetens verksamhet. UHR ansvarar för uppgifter i fråga om service, samordning, främjande och utvecklande verksamhet samt internationellt samarbete och mobilitet inom utbildningsområdet.

Sammanfattning

I remisspromemorian föreslås att ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska inrättas och att programmet ska bestå av två bärande delar. En nationell struktur för kompetensutveckling för rektorer, lärare och förskollärare samt ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare. Ett råd för att stärka professionernas inflytande föreslås inrättas för att bistå Skolverket.

- Universitets- och högskolerådet tillstyrker att ett nationellt professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare ska inrättas med nedan kommentarer.
- Universitets- och högskolerådet tillstyrker att ett nationellt meriteringssystem för legitimerade lärare och förskollärare inrättas med nedan kommentarer.
- Universitets- och högskolerådet tillstyrker att ett råd för professioner i skolväsendet inrättas och ges inflytande med nedan kommentarer.

Avsnitt 3.3 Kompetensutveckling och karriärvägar för lärare och förskollärare är viktiga för kvaliteten och resultaten i förskola och skola

UHR delar bilden av att en nationellt samordnad kompetensutveckling bidrar till ökad likvärdighet. UHR anser att det är viktigt att lyssna på professionen och forskning samt arrangera kompetensutveckling som kopplas mot undervisningsuppdraget. UHR anser vidare att kompetensutvecklingen måste vara systematisk, strukturerad och långsiktig samt även bestå av professionernas egna beprövade erfarenheter.

Inom ramen för den generella kompetensutveckling som pågår på initiativ av staten för rektorer, lärare och förskollärare bör även nämnas de internationella program som förmedlas av UHR. Ett exempel är Erasmus+. Huvudmän, skolor och förskolor har sedan 2014 erhållit över 200 miljoner kronor för kompetensutveckling av personal, direkt relaterad till verksamhetens behov och prioriteringar, genom kompetensutveckling inklusive jobbskuggning i Europa.

Avsnitt 3.4 Rektorsuppdraget är komplext och kräver god förberedelse

UHR stödjer idén om att rektorer också måste omfattas av kontinuerlig kompetensutveckling relevant för uppdraget för att få stöd till att kunna arbeta med det pedagogiska ledarskapet i en komplex vardag.

Avsnitt 3.5 Läraryrkets attraktivitet behöver stärkas

Detta är en nyckelfråga för det svenska skolväsendet. Många förslag har, som remisspromemorian tar upp, presenterats de senaste åren. UHR delar bilden av att arbetet med forskningsbaserad utbildning behöver stärkas.

Att fler lärare är forskarutbildade är ett viktigt och långsiktigt mål. Att ta hand om den stora kunskapsbank som finns inom professionen är sannolikt också en viktig väg för att öka attraktiviteten och stärka professionen.

Kollegiala utbyten såväl nationellt som internationellt är sålunda en resurs bland andra för att stärka rektorer, lärare och förskollärare.

4.2 Huvudmannen har ansvaret för utbildningen och utbildningens kvalitet

Enligt 4 kap. 3 § skollagen ska varje huvudman planera, följa upp och utveckla utbildningen. Detta är ett viktigt verktyg för huvudmannen. Det systematiska kvalitetsarbetet ska knytas till arbetet med forskningsbaserad utbildning av verksamheten. UHR anser att denna koppling kan bli tydligare i de nationella kompetensprogrammen, och utförarna dvs rektorer, lärare och förskollärare måste få stöd i att arbeta med forskningsbaserad utbildning för att på så sätt stärka den nationella likvärdigheten.

6.2 Den nationella strukturen för kompetensutveckling ska innehålla olika insatser med olika syften

I remisspromemorian nämns att kompetensutvecklingsutbudet ska byggas upp över tid och bestå av redan befintliga insatser som bör utvecklas samt nya insatser. UHR bedömer att det föreligger några oklarheter:

- Av vem och på vilka grunder görs detta urval?
- Hur förhåller sig föreslagna insatser inom specialpedagogik till lärarutbildningen som ges vid högskola?
- Hur viktig är behörigheten till forskarutbildningen? Utifrån ett perspektiv om främjande borde en satsning på bredd vara det absolut viktigaste för att nå målet om en likvärdig skola med en skicklig profession.

6.3 Det nationella meriteringssystemet ska innehålla två meriteringsnivåer för legitimerade lärare respektive förskollärare

UHR anser generellt att meriteringsnivåerna är något krångliga och otydliga.

Att koppla meritering till karriärstegsreformen på ett mer stringent sätt skulle kunna leda till att karriärvägarna inom yrket blir tydligare för både befintliga och presumtiva lärare. Tydligheten skulle potentiellt kunna öka attraktionskraften för utbildningen och sedermera yrket. Samtidigt föreslås att antalet år en lärare ska ha arbetat för att kunna bli meriterad ska förlängas från 4 till 8 år, 4 år kvarstår om erfarenheterna kommer från skolor med särskilt svåra förutsättningar. Det är en lång tid på dagens mer rörliga arbetsmarknad. UHR undrar därför om dessa incitament bidrar till att få de personer som slutar tidigt i karriären att stanna kvar?

UHR anser att meritvärderingsverktyg och standarder på europeisk nivå bör beaktas i utformningen av meritnivåerna.

Som anges i avsnittet 3.3 visar forskning att en av de faktorer som har störst påverkan på elevernas kunskapsutveckling är lärarens undervisningsskicklighet. UHR anser därför att det är fördelaktigt att själva meriteringen kopplas till undervisning och till professionsprogrammet.

För meriteringsnivån "särskilt meriterad" erfar UHR att kopplingen till professionsprogrammet saknas. Fokus ligger på att vederbörande är disputerad. Kraven på uppvisad undervisningsskicklighet är därtill lägre än för meriteringsnivån "meriterad".

6.4 Karriärstegsreformen kopplas till det nationella meriteringssystemets meriteringsnivåer

UHR anser att det är ett bra förslag att karriärstegsreformen kopplas till det nationella meriteringssystemets meriteringsnivåer så att systemet blir mer enhetligt och framförallt mer transparent.

6.5 Skolverket ska vara den myndighet som ansvarar för det nationella professionsprogrammet

UHR tillstyrker förslaget om att Skolverket har ansvaret för det nationella professionsprogrammet. Det är viktigt med ett gott samarbete mellan landets lärosäten och andra utbildningsmyndigheter.

6.6 Ett råd för professioner i skolväsendet ska inrättas för att säkerställa professionernas inflytande

UHR tillstyrker förslaget om att ett råd inrättas och förutspår att rådets inflytande inte kommer att vara ringa och därför skulle kunna utökas med en representant från någon av de övriga utbildningsmyndigheterna.

Universitetskanslersämbetet, som inte endast utvärderar lärarutbildningarna utan även arbetar med lärosätenas interna system för kvalitetssäkring, skulle sannolikt bidra positivt i detta rådgivande organ.

Beslut

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektör Eino Örnfeldt efter föredragning av senior rådgivare Eva Minten i närvaro av tillförordnad avdelningschef Antonella Vukoje.

Eino Örnfeldt

Eva Minten